

Ronja Hanhioja

Perhe

Maalaukseni rakenne ja värimaailma

Kuvataiteen koulutusohjelma

2020

PERHE – MAALAUKSENI RAKENNE JA VÄRIMAAILMA

Hanhioja Ronja
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
Toukokuu 2020
Sivumäärä: 24

Asiasanat: väriteoria, kuvanrakenne, maalaustaide

Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa pohdiskelen omaa lopputyötäni värioppi- sekä kuvanrakenneteorioita hyödyntäen sekä avaan teoksen sisältöä ja työskentelyäni.

FAMILY – COMPOSITION AND COLOUR WORLD OF MY PAINTING.

Hanhioja Ronja

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in fine arts

May 2020

Number of pages: 24

Keywords: chromatics, composition, painting

The purpose of this thesis was to contemplate my own final work, chromatics and composition and open the contents and my working of the painting.

.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LOPPUTYÖN KUVAUS.....	6
2.1	Teoksen aihe	9
2.2	Työskentely lopputyön parissa	10
3	KUINKA INNOSTUIN KUVANRAKENTEESTA JA VÄREISTÄ	11
3.1	Maalaukseni kuvanrakenteesta	12
3.2	Värit maalauksessani	14
4	YHTEENVETO	20
	LÄHTEET.....	23

1 JOHDANTO

Käsittelen opinnäytetyön kirjallisessa osassa taiteellista osuutta. Tällä tarkoitetaan maalaukseni tarkastelua värioppi- ja kuvanrakenneteorioiden kautta. Sisältö rajautuu teokseni mukaan. Lähtökohtana on värit sekä kuvanrakenteen keinot, sillä ne ovat asioita, joihin kiinnitän maalaamisessa huomiota. Pidän värien ja kuvanrakenteen asettamista haasteista ja soveltamisesta. Aluksi avaan teokseni sisältöä.

Olen saanut paljon oppia kuvataiteesta eri koulujen kautta, kuten Tammerkosken kuvataidelukiosta, Kanneljärven opistosta kuvataidelinjalta, Lapin yliopistosta kuvataidekasvatuksen puolelta, Limingan taidekoulusta sekä Kankaanpään taidekoulusta. Minun on tullut monta vuotta opiskeltua kuvataidetta. Koen, että jokaisesta koulusta olen saanut monipuolista opetusta, sillä olen saanut olla monen eri opettajan opetettavana. En enää edes muista mitä kaikkea keneltäkin olen oppinut. Mielestäni oppeja on hyvä kuunnella hieman hyvällä tavalla sivukorvalla, koska opit ovat soveltamista ja hyödyntämistä varten omassa taiteessa. Niitä ei pidä aivan kirjaimellisesti noudattaa, koska niiden tarkoitus on kasvattaa ja opastaa taitavaksi kuvantekijäksi, ei rajoittaa. Ei pidä pelätä soveltaa, vaan luottaa omaan tekemiseen. Virheitä tulee tehtyä, mutta niistä tulee ja pitääkin ottaa opikseen. Joskus voi olla hyvä edetä käytäntö edellä ja teoria jälkeinpäin. Esimerkiksi Josef Albers ja Johannes Itten kävivät opiskelijoidensa kanssa taiteen opetusta nimenomaan käytäntö edellä. Tällöin opiskelijat saivat itse pohdiskella ja teoria oli helpompi omaksua, kun pohjalla oli jo käytännönesimerkkejä, joihin peilata. Tällöin kun ei ole kerrottu niin sanottuja oikeita tapoja, ei pelkää tekevänsä väärin, vaan uskaltaa kokeilla. Ei pidä kuitenkaan unohtaa teorian tärkeyttä.

Aineistoksi rajautui kirjoja liittyen väriteoreetikoihin, joita ovat muun muassa Josef Albers, Johannes Itten, Johann Wolfgang von Goethe, Michel-Eugene Chevreul ja Wassily Kandinsky. Nämä väriteoreetikot ovat sellaisia, joiden kautta voi ammentaa omaa osaamista taidekoulutuksen saamiseksi. Haluan joskus opettaa kuvataidetta, jolloin minun on hyvä olla näistä perillä, siitä mitä opetan oppilailleni. Nämä ovat niin kuin perustukset, johon voin rakentaa seinät kartoittamalla lisää tietoa näistä aiheista. Olen valinnut näistä kirjoista eri väri- ja kuvanrakenneteorioita, sen mukaan mikä on puhutellut eniten minua ja mitä teokseeni voi yhdistää.

Tarkoituksena on lähteä pohtimaan teokseni kautta väriopin teorioita ja kuvan rakennatkaisuja niiltä osin, joita itse hyödynnän teoksessani. Tavoitteenani on syventää omaa osaamistani ja oppia sanallistamaan omat valinnat työskentelyssäni. Oppia kerromaan omasta värin käytöstä ja kuvan sommittelun keinoista, perustelemaan valinnat, ettei aina tarvitse sanoa, että ”laitan vaan väriä toisensa viereen sen mukaan, mikä luontevalta tuntuu”. Tällöin kykenen paremmin perustelemaan, että värit ja sommittelun ratkaisut ovat oikeasti hyvin harkittuja, vaikka päätöksen teenkin hyvin lyhyessä ajassa. Käyttämään sellaista sanastoa, että asiaan perehtyneisyyteni näkyisi. Ajan myötä olen oppinut ”ajattelemaan väreillä” ikään kuin välillä on vaikea osata pukea omia ajatuksia sanoiksi, samalla lailla minulla on vaikea selittää värejä sanoiksi. Omassa sommittelussa olisi vaikea ajatella toisenlaisia ratkaisuja, koska ne puhuisivat muuten jotain muuta kieltä. Se ei olisi minä vaan joku muu henkilö, joka puhuu teoksen kautta. Opinnäytetyöni tarkoitukseni oli myös kehittää itseäni, lisäämällä omaa tietämystäni aiheesta.

2 LOPPUTYÖN KUVAUS

Ajatukseni oli tehdä lopputyöstä täysin abstrakti maalaus, joka pelaa värien avulla. Alettua maalaamaan suunnitelmani muuttuivat ja kehittyivät esittävään suuntaan. Maalaukseni koostuu kuudesta erikokoisesta pohjasta, jotka ovat kiinni toisissaan. Koko 275x150cm. Akryyleilla maalattu. Teokseeni olen liimannut bodyn, sukan, akvarellin, paperimassapalloja, pahvia, 3D-tulostetut haarukka ja veitsi. Muutaman pistoksen olen ommellut vaaleanpunaisella langalla ja piirtänyt hiilellä ja mustalla tussilla.

Ensimmäisenä päivänä olin saanut aikaan maalauksen, jossa olivat minä ja avopuolisoni Sami lähekkäin, minä maalauksen etualalla ja hän osittain takanani vasemmalla puolella halaamassa minua. Jalkojemme edessä istuu kissamme, joka on osittain peitossa lapsemme pään takana. Lapsemme kurottaa vauhdikkaasti maalauksen oikeaa

laitaa kohden. Hänen päällään on body, jota hän piti päällään maalatessaan ensimmäistä kertaa. Siihen on jäänyt maalitahroja maalaushetkestä.

Lapsemme esiintyy maalauksessa uudestaan, minun oikealla puolellani, pöydän alla. Hän heiluttaa vaaleanpunainen talvimyssy päässään. Painetut kädet hän on tehnyt itse painamalla kädenjäljet, josta minä jatkoin maalaamista. Jälkeenpäin huomasin, että hän oli myös osallistunut maalaukseen piirtämällä tussilla, mutta se ei haitannut, koska ne sopivat hyvin maalaukseen ja sen luonteeseen. Itselle henkilökohtaisesti ne piirustusjäljet ovat tärkeitä.

Kolmen alimman maalauksen rajakohdissa on lamppu. Näistä pienin maalaus oikealla kuvaa aamuista kahvihetkeä, joka on minulle tärkeä hetki saada juoda kahvi niin rauhassa kuin mahdollista. Siinä on kaksi kahvikuppia violetilla taustalla, jossa on piristykseenä vihreää.

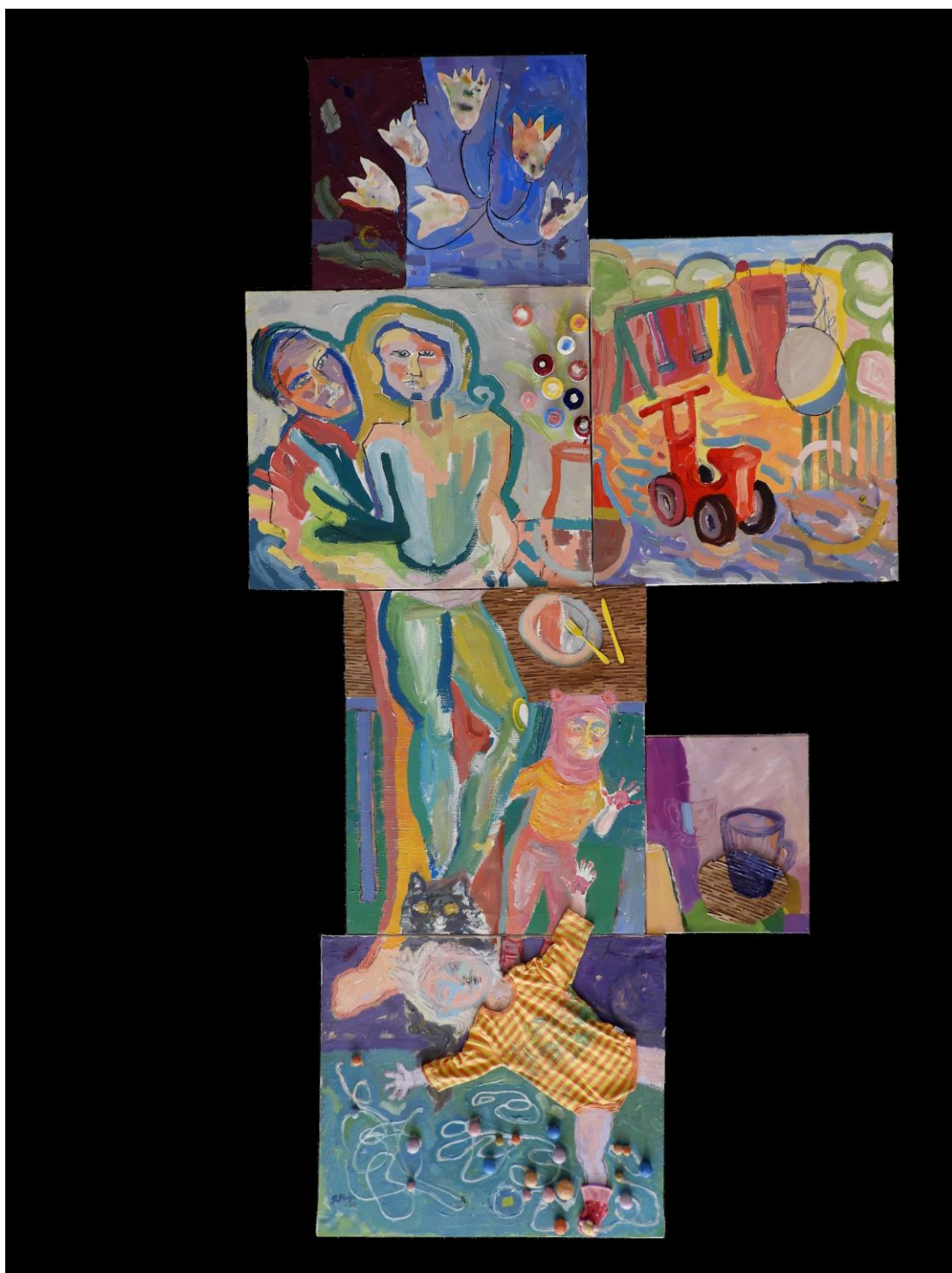
Käytän maalauksien rajakohtaa toistamiseen hyödyksi maalaamalla kukkamaljakon keskelle minun ja Samin maalausta ja ulkotilaa kuvaavaa maalausta. Se toimii yhteisenä siirtymänä eri aiheiden välillä.

Ulkotilamaalaus kuvaa meidän tämänhetkistä lähileikkipuistoamme ja samalla myös Oulun leikkipuistoja, joissa olen pienenä leikkinyt. Oulun leikkipuistoissa on tyypillisesti samanlailla mäkeen pystytetty liukumäet, joihin en ole muissa asuinpaikoissa törmännyt. Talvisin mäki toimii pulkkamäkenä. Minusta on hauskaa se, kuinka liukumäet eivät ole muuttuneet lapsuudestani, vaan lapseni saa leikkiä samanlaisissa mäissä.

Ylimmässä maalauksessa on meidän kattolamppumme. Se on päässyt osaksi teostani, koska se on ollut oleellinen osa työskentelyprosessiani. Iltaisin kun en ole saanut nukkua, olen miettinyt lopputyötäni sen alla. Miettinyt sitä miltä lopputyöni näyttää, mitä se kaipaa, mitä haluan siltä. Lopuksi lampusta alkoi mielessäni kehittyä maalaus, joka toimi kruununa teokselleni.

Kattolamppumaalaus kuvaa yön hetkeä. Se on tehty siniselle taustalle ja vasemmalla puolelle olen raaputtanut violettia rakennuskittiä. Lampun olen piirtänyt tussilla ja lampun varjostimet olen leikellyt akvarellipaperista, joihin lapseni on maalannut värit.

Inspiraation sain teostani maalatessa, vieressä olevista lapseni tekemistä vesiväriteoksista. Olisin halunnut käyttää niitä, mutta tuntui väärältä leikellä ja muokata toisen teoksia, niin päädyin pyytämään häntä maalaamaan vapaasti valmiiksi haluttuun muotoon leikkaamaani palasiin.

Kuva lopputyöstäni ” Perhe”.

2.1 Teoksen aihe

Teokseni aiheeksi ja nimeksi tuli perhe. Se kertoo nykyisestä kodistamme, arjestamme, ihan tavallisesta päivästä. Johon mahtuu paljon iloa ja rakkautta, vaikka tietenkään kaikki päivät eivät olekaan ihan mahtavia. Minulle kuitenkin onnellisia päiviä ovat myös huonot päivät. Minulle onnea on tämä elämä nyt Samin ja Seljan kanssa. Nyt minulla on oma perhe, oma koti, oma kotikaupunki, oma kahvikuppi, oma työpöytä ja kohta oma ammatti. Kuljettuani omia reittejäni, ei ehkä niin suoraviivaisesti, mutta omalla painollaan, päämäärätietoisesti alkaa olemaan elämäni sellaista kuin olen halunnut, vaikka kasvukipuja onkin. Mutta niin aina muutokset aiheuttavat kasvukipuja, vaikka ne hyviä olisivatkin.

Teoksessani on arkisia asioita, kuten kattolamppu, joka kuvaa mm. meidän perheemme yhteisiä hetkiä. Sitä kuinka kaikki nukumme isossa, seinästä seinään leveässä sängyssä tämän kattolampun alla. Sami nukkuu minun toisella puolella ja Selja toisella puolella, usein miten Selja samalla tyynyllä minun kanssani. Syömme yleensä yhdessä, joskus Samin tuomat kukat maljakossa. Ihana aamun hetki, kun juon kahvia ja uusi päivä on vasta aluillaan. Samin läheisyys ja Seljan läheisyys. Se kuinka Selja tuntuu aina kerkeävän, joka paikkaan ja keksii aina uusia asioita ja oppii jatkuvasti uutta. Kuinka joka päivä on yhtä leikkiä, kuinka leikki muuttaa jatkuvasti muotoaan. Päivittäiset ulkoilut yhdessä. Meidän kissamme, joka vihdoinkin alkanut sopeutua muutoksiin ja on oma reipas lempeä itsensä. Lapsemme syntymä sai kissamme laihtumaan, karvoja irtoamaan ja vaisuksi.

Teos koostuu useammasta palasta, mutta on yksi kokonaisuus. Se on muodoltaan minun muokkaamani. Olen valinnut siihen haluamani elementit, kuten elämässäni. Elämän omissa rajoissa.

Teoksen muoto muistuttaa ristiä. Ei ollut tarkoitus olla miellelyhtymää ristiin, muoto vain oli muuten juuri sopiva teokselleni. Mietin, että pitäisikö ristin muoto rikkoa, mutta itselle risti ei merkitse juurikaan muuta kuin nättiä muotoa. Joten ajattelin, etten halua alkaa väkisin pyrkimään pois ristin muodosta. Voihan se symboloida marttyyriäitiyttä, mitä välillä, täytyy valitettavasti myöntää, tulee itsekin harrastettua.

Näyttäähän se vähän siltä kuin olisin ristiinnaulittuna teoksessani, naula jaloissani kiinni, juuri sopivasti ristin keskelle sommiteltuna. Minulle se kuitenkin kuvastaa hellyyden hetkeä, jossa Sami halaa minua. Sitä läsnäoloa, hetkessä olemista, mikä meinaa lapsiperhearjessa jäädä arjen vilskeen jalkoihin. Sitä toisen muistamista puolisona.

2.2 Työskentely lopputyön parissa

Lopputyötä lähdin tekemään muodon ja värin mukaan eli aluksi valitsin jonkin värin, jolla aloin tekemään jotain muotoa. Tämä väri määritteli seuraavan värin valintaa ja maalaamani kuvio seuraavaa muotoa. Teokseni muotoutuu siis väri ja muoto kerrallaan ja aihe siinä samalla rakentuu kuvallisten ratkaisuiden myötä.

Työskentelyni on ollut hyvin sujuvaa eikä suurempia ongelmia ole ollut kokonaisuuden kannalta. Välillä pienien yksityiskohtien kanssa oli murhetta, mutta ne ratkesivat lopulta. Oli mukava huomata, kuinka hyvin pystyn hallitsemaan niin montaa tekijää kerralla, ja mukavaa lisähaastetta toivat maalauksen muoto ja erilaiset materiaalit.

Tässä teoksessani päädyin esittävään, vaikka olin ajatellut muuta. Joskus olen tehnyt aika esittävää ja välillä vaihteita, jossa olen tehnyt aika lailla vaan abstraktia ja joskus jotain siltä väiltä. Joskus käytin tummempia värejä ja puhtaampia, nykyään taitan enemmän valkoisella, mutta olen oikeastaan aina murtanut värejä vastaväreillä. Enkä ole juurikaan mustaa valmisväriä käyttänyt vaan olen aina sekoittanut mustat ja harmaat itse. Samoin en tykkää käyttää valmista okraa, siennaa yms., vaikka tiedän että niiden avulla saa hienoja värejä, mutta ehkä sitten joskus innostun niitä käyttämään. Ne kuuluvat sitten joskus tulevaisuuden opittaviin asioihin. En ole aikaisemmin tehnyt maalauksia, jotka koostuvat useammasta maalaus pohjasta. Erilaisten materiaaleiden yhdistely on minulle tuttua ja koen sen sopivan minulle hyvin. Tässä kuvan sommitelun koen olevan aika tyypillistä minulle.

Työskentelytapani on ollut erilaista siltä osin, kun pääasiassa olen maalannut lapseni päiväunien aikaa, jolloin minulla on ollut työskentely aikaa 1- 2 tuntia. Muuna aikana

teos on paljon mielessäni rakentunut, koska en ole pystynyt joka hetki maalaamaan, niin olen paljon mielessäni työskennellyt. Se on tässä ehkä se suurin ero, että olen paljon suunnitellut teosta enkä pelkästään maalatessa suunnitellut, koska siihen ei kauheana ole silloin aikaa kuin maalata. Minulla on kyllä ollut mahdollisuus lainata työhuonetta, mutta työskentelyni on sujunut, niin joutuisasti näin, niin en ole kokenut sille tarvetta. Olen myös välillä maalannut Seljan kanssa yhdessä, kummatkin omiin maalausporjiin. On ollut mukava huomata, kuinka hyvin sain kotiäitiyden ja taiteen tekemisen yhdistettyä, vaikka välillä oli haasteita.

3 KUINKA INNOSTUIN KUVANRAKENTEESTA JA VÄREISTÄ

Olen pienestä pitäen käynyt isäni, joka on taidemaalari, kanssa taidenäyttelyissä, jolloin olen päässyt näkemään paljon erilaisia kuvallisia ratkaisuja. Minusta on ollut aina mukava käydä näyttelyissä ja rauhakseltaan katsella teoksia. Lapsena minulla ei ollut varsinaista käsitystä taiteen tekemisestä, mikä mahdollisti teosten katselemisen hyvin avoimesti. Hiljalleen isäni kertoessa teoksista ja taiteesta oma käsitys taiteesta muuttui ja laajeni. Myöhemmin taidekoulujen opetus on ollut helpompi sisäistää tai soveltaa, kun on ollut käsitys siitä, että taide voi olla monenlaista ja eikä ole yhtä oikeaa ratkaisua vaan se ratkaisee mitä itse teokselta haluaa.

Muistan erään automatkan Taivalkoskelle, missä isäni selitti minulle varjojen väreistä. Ennen sitä en ollut ainakaan muistaakseni miettinyt varjojen värejä. Oli hämmentävää huomata, kuinka monivärisiä varjot olivat. Silloin oli talvipäivä ja aurinko paistoi, minkä takia varjot näkyivät hyvin voimakkaasti violetteina tai sinisinä puhdasta lunta vasten. Siitä alkoi oma innostus varjojen tuijotteluun ja myöhemmin mielenkiinto Impressionistimaalareihin, kuten Claude Monet.

Mitä taidekouluihin tulee, ehkä eniten minun kuvallisiin rakenneratkaisuihini on vaikuttanut Lapin yliopiston luennot kuvan rakenteista ja Kankaanpään taidekoulun sommittelun kurssi. Lapin yliopiston luennoilla käsiteltiin mm. Vilho Lampea. Sieltä jäivät

mieleen Lammen maalausten dynaamiset viivat ja kuvan pisteet. Tämä kurssi auttoi minua sanallistamaan, mitä suunnat, rytmi, materiaalit, viiva, piste, pinta, volyymi, jännite, tasapaino, liike, tila, aika tarkoittavat kuvataiteessa. Kankaanpään taidekoulusta jäi mieleeni sommittelun kurssi, jossa oli aika erikoinen sommittelu, josta piti tehdä maalauksia. Se oli mielestäni mukavan erikoinen ja tarpeeksi haastava. Se haastoi luovaan ajatteluun ja luoviin ratkaisuihin. Se sai minut vielä enemmän kiinnostumaan kuvanrakenteista.

Kanneljärven opistossa pääsin ensimmäistä kertaa kunnolla ja ajan kanssa maalaamaan. Pääsin tutustumaan värien käyttöön maalaamisessa. Se oli mukava huomata kuinka luonnollisesti värien sekoittaminen ja rinnastaminen sujui. Sain myös opettajilta hyviä neuvoja värien käytön suhteen.

3.1 Maalaukseni kuvanrakenteesta

Teokseni koko syntyi mitoista, jotka mahtuisivat meidän autoomme, jotta kuljetus olisi sujuvaa. Olin ajatellut tehdä useamman erillisen teoksen sarjan, jossa jokainen maalaus olisi 70x80cm. Maalattuani ensimmäisen maalauksen, huomasin että haluan jatkaa sitä kuva-alan ulkopuolelle, sillä se tuntui jäävän muuten kesken.

Jotenkin maalaaminen moneen erilliseen pohjaan, muodostaen yhden kokonaisuuden, on ollut minulle hyvin luonteva tapa tehdä maalaus. Luultavasti tulen jatkossakin tätä tapaa käyttämään, sillä pienissä pohjissa usein ongelmaksi tulee se, että ne tuntuvat liian ahtailta ja isoissa taas tuntuu, että pitää äkkiä täyttää koko maalaus. Näin palapelellä tehtynä saa tehtyä miellyttävän sekalaisen sommittelun ilman maalauspohjien niin rajoittavia rajoja.

Teokseni on sommittelultaan hieman kaoottinen, mutta se on tarkoituksen mukaista, sillä se miellyttää minun silmääni. En pidä liian tasapainoisesta sommittelusta, se alkaa vaivaamaan minua. Minun täytyy aina jotenkin rikkoa tasapaino, jolloin sekavuudesta muodostuu toisenlainen kaoottinen tasapaino. Ihmisellä on luonnostaan halu järjestää

asiat ja esineet niin että ne muodostavat tasapainoisen vaikutelman. Kuvatila on silloin tasapainoinen, kun koemme sommittelun vakaaksi. Tasapainoinen kuvapinta voi olla paikallaan pysyvä tai jännitteinen. Turvallinen, jännitteetön tasapaino saattaa ajan myötä muuttua tylsäksi, sillä se ei sisällä vastakkaisia voimavaroja. (Grönholm, Piironen, kuvansommittelun perusteet, 1982, 13-14)

Teoksessani on kuitenkin toistuvia suuntia, kuten vaakalinjoja tai pystysuuntia, jotka sitovat teosta yhteen. Esimerkiksi teokseni hahmoista muodostuvat muodot luovat näitä suuntia. Muodot voivat olla pinnassa ja tilassa niin että niihin syntyy selvä liikkeen suunta. Liikkeen suunta saattaa kulkea ylös, alas, oikealle, vasemmalle, kiertää kehää tai spiraalia. (Grönholm, Piironen, 1982, 8)

Toistuvat muodot myös sitovat teosta yhteen tuomalla rytmiä ja kuljettamalla katsojan katsetta pitkin teosta. Teoksessani on esimerkiksi paljon pyöreitä muotoja, jotka toimivat näin, kuten teoksen alhaalla pienet liimatut pallot, pöydän päällä oleva lautanen tai pyöreät kasvot. Rythmi tuo erilaisia asioita yhteen. Se on samojen tai samantapaisten kuvioiden toistamista. Se voidaan jakaa sidottuun tai vapaaseen rytmiin. Sidotulla rytmillä tarkoitetaan tasaisen etäisyyden välein toistuvia kuvioita ja vapaassa rytmissä kuvioiden etäisyys toisistaan vaihtelee. (Grönholm, Piironen, 1982, 9)

Teoksessani kulmikkaat, terävät muodot taas tuovat ryhtiä ja toisaalta tuovat pehmeitä muotoja vastakohtana esille. Muotojen vastakohtat luovat jännitettä ja mielenkiintoa maalaukseen. Erilaisten tekstuurien ja tasaisen pinnan rinnastaminen tuo myös jännitettä. Jännitteellä voi luoda tapahtumaa kuvapintaan, elävöittää kuvan osia vastakkaisilla voimavaroilla. Jännitettä ei synny, jos kuvan osat ovat yhtä suuria, samalla etäisyydellä toisistaan, saman värisiä tai valööritään samanlaisia tai jos liikevaraus puuttuu. (Grönholm, Piironen, 1982, 12)

Teokseni tunnelma on aika pysähtynyt, ikään kuin valokuva arjen hetkistä. Liikettä kuitenkin tuo eläväiset siveltimen vedot osassa kohtaa teosta. Ne tuovat elämän rytmiä, hetken iloa. Vastakohtana näille on tasaiset väripinnat, jotka leikkaavat kuvapintaa aika suorasti, mutta rauhoittavat teosta sopivasti antaen tilaa muille. Vaikka tasaiset pinnat toisaalta ovat hyvin hallitsevia, ovat ne tarpeellisia kontrasteja. Teos olisi vain yhtä hälinää, jos pysähdystaukoja ei olisi. Pinnan voi määrittää koostuvan pituudesta

ja leveydestä. Se voi olla suora, kovera tai kupera. Viiva voi myös muodostaa pinnan. Pintojen rytmittelyä usein hyödynnetään sisällön luomisessa abstraktissa taiteessa. Perinteisessä taiteessa taas pyritään luomaan syvyysvaikutelmaa tai tilaa. Tästä määritelmästä kuitenkin eroaa taiteilija Henri Matisse. Hänellä ei ole ollut tavoitteena esittää tilaa teoksissaan. Esimerkiksi hän on maalannut naisvartalon pintakuvioksi maalauksessaan ”Vaaleanpunainen alaston” 1935. (Grönholm, Piironen, 1982, 5)

Minä pidän Matissen kaksiulotteisesta tavasta maalata. Käytän omassa maalauksessani myös kaksiulotteisuutta, koska sillä saa aikaiseksi pysähtyneen vaikutelman. Pidän kaksiulotteisuudesta, koska se tuo tavallisille asioille uutta kulmaa. Muuten tylsä asia onkin yhtäkkiä hyvin mielenkiintoinen, uudelleen syntynyt. Muotojen vuorovaihtus on aivan toisenlainen ja tilavaikutelma jännittävä. Asiat ikään kuin leijuvat omassa tilassa. Jokaisella muodolla on oma painovoimansa. Matissen maalauksessa ”Kurpitsat”, 1916, on viisi muotoa: sininen kurpitsa, kannu, punainen suppilo, kahvalinen pannu ja keltainen kurpitsa. Jokaisella niillä on ominaisuuksia, joka saa ne taistelemaan painovoimaa vastaan, kuten sinisellä kurpitsalla ylöspäin kohoava niska. Niillä on ikään kuin omat painopisteet, ja yhdessä ne ovat organisoituneet maalauksen keskellä olevalle tasapainopisteen ympärille. Muotojen omat painopisteet ikään kuin kilpailevat maalauksen tasapainopistettä vastaan. Yhdessä viisi muotoa muodostavat kohoavan liikkeen vaikutelman. Näiden muotojen keskinäinen vaikutus toisiinsa riippuu niiden visuaalisesta painosta. Nämä painotekijät määräytyvät monesta asiasta, kuten muotojen koosta, litteydestä tai volyymista, väristä ja kirkkaudesta. Nämä painotekijät määrittävät myös muotojen etäisyyden toisistaan. Kaksi painavampaa, alinta muotoa tarvitsevat suuremman etäisyyden välilleen kuin pienemmät muodot, jotka ovat vaikutusvoimaltaan heikompia. (Arnheim, 1988, 34, 35)

3.2 Värit maalauksessani

Huomaan että minulla on aika tietyt värimieltymykset, mutta omia mieltymyksiä on hankalaa alkaa muuttaa. Tällä hetkellä en vain pidä joistain väreistä tai ne ei tunnu omilta, kuin vain yrittäisi teeskennellä. Luotan vain siihen, että kyllästyin jossain

kohtaa näihin väreihin ja alankin tykkäämään aivan erilaisista väreistä ja väriyhdistelmistä. Tämä värimaailma on tällä hetkellä minua ja hyvin luontevaa minulle. Johannes Itten on todennut jokaisella olevan omat subjektiiviset värisoinnut. Hänen mukaansa, kun haluamme määritellä yksilölliset värisoinnut, meidän pitää ottaa tarkasteluun suurten linjojen ja pintojen lisäksi kaikki pienetkin yksityiskohdat, kuten tekijän hius-ten, silmien ja ihon väri. Tärkein huomioon otettava on kuitenkin ihmisen kokonaissäteily. Esimerkiksi vaaleatukkaiset, sinisilmäiset ja kasvoista punertavaihoiset yksilöt mieltyvät enemmän puhtaisiin väreihin ja voimakkaisiin värieroihin. Värierot ovat ratkaisevassa osassa ja värien valovoima vaihtelee yksilön voimakkuuden mukaan. (Itten 1989, 25) Omalla kohdalla voin sanoa tämän Ittenin päätelmän pitävän aika hyvin paikkaansa, mutta hieman kummalliselta se kuulostaa, että ulkonäön ominaisuudet vaikuttaisivat omien värien käyttöön. Persoonan ominaisuuksien vaikuttaminen värien käyttöön taas voisi olla ihan loogista.

Jostain syystä kuvatessani itseäni maalauksessa, käytän silloin mintunvihreää, eli valkoisella taitettua kylmän sinisen ja keltaisen sekoitusta, kuvatessani kaksossiskoani käytän violettia, ja avopuolisoani kuvatessani käytän oikeastaan kaikkia värejä. Seljaa maalatessa käytän keltaista tai vaaleanpunaista. Ehkä tähän vaikuttavat väreihin mielletyt ominaisuudet. Keltaisen kuvataan olevan lähinnä valoa, puhtaimmillaan eloisa, iloinen, miellyttävästi virkistävä. (Kupiainen, vähän väreistä Goethen väriopin mukaan, 1978, 9) Näillä ominaisuuksilla voisin hyvinkin kuvailla Seljaa. Siniseen lisätynä vivahdus lämmintä väriä eli keltaista, kuten merenvihreässä, on se suloinen ja kiehtova väri. (Goethe, 2019, 766) Näillä sanoilla ainakin toivoisin minua voivan kut-sua.

Pidän väreistä, jotka ovat tunnelmaltaan pirteitä. Goethe jakoi kolmionsa värien tunnelman mukaan. Kolmion päissä on primäärivärit eli päävärit. Ylhäällä punainen, vasemmalla keltainen ja oikealla sininen. Kolmion sivujen välissä sekundäärit eli väli-väri, jotka koostuvat pääväreistä ja sitten vielä lähimpänä kolmion keskustaa tertiäärit eli toisen asteen värit, jotka koostuvat pää- ja väli-väreistä. Kolmion vasen laita on nimetty kirkkaaksi, oikea laita vakavaksi, yläkulma mahtavaksi, vasen kulma seesteiseksi ja oikea kulma melankoliseksi. (Albers, 1991, 84) Tämän kolmion jaot-telu auttaa ymmärtämään kuinka eri väreillä ja väriyhdistelmillä voi vaikuttaa teosten

tunnelmaan. Minun värini käytössä ei suoraan voi valita yhtä osiota Goethen kolmion jaottelusta, ehkä enemmänkin jokaisesta osiosta jotakin.

Mietin välillä, että kokevatko muut kuinka paljon samanlaisina minun käyttämäni värit kuin minä. Itse näen värini kirkkaina, lempeinä, iloisina, leikkisinä. Ja teoksillani yleensä haluan tuoda hyvää oloa. Entä jos jotkut pitävätkin teoksiani ahdistavina, liian värikkäinä. Albersin havainnollistavassa esimerkissä katsojille näytetään Coca-Colan merkki, pyöreä punainen merkki, jonka keskellä lukee valkoisena Coca-Cola. Kaikki näkevät saman punaisen ja jokaisen verkkokalvolle heijastuu yhdenmukainen kuva, siltikään ei ole varmaa, että kaikki ovat kokeneet värin samanlaisena. (Albers, 1991, 17)

Taitan usein, miten värejä valkoisella siten että teoksiini jää aika vähän valöörikkontrastia. Tosin jos väriä vaalennetaan tai tummennetaan, se menettää heti valovoimaansa. (Itten, 1989, 55) Valööri on suhteellinen valon arvo eli valoisuuden ja tummuuden aste. (Smith, 1990, 294) Se on asteittaisia vaalea-tumma -rinnastuksia. Se, kuinka monta harmaan asteikoita silmä erottaa, riippuu katsojan silmien herkkyydestä ja hänen havaintokyvystänsä. Näitä ominaisuuksia voi kuitenkin kehittää. Valöörias- teikon sävytyksien avulla harmaa eloton pinta voidaan saada elämään. (Itten, 1989, 37)

Kun käytän valöörikkontrastia vähän, värisävyt pääsevät melko samalla voimakkuudella loistamaan ja samalla kylläisyyserot pääsevät parhaiten esille. Tämä myös lisää haluamaani kaksiulotteisuutta. Kylläisyydellä tarkoitetaan värien kirkkautta, puhtautta ja värivoiman astetta. Värien kylläisyyttä vertaillessa tarkkailemme sitä, onko väri kirkas vai sammunut ja toisiin väreihin sekoitettu. Värien kylläisyyteen voi vaikuttaa, murtamalla puhdas väri valkoisella, mustalla, harmaalla tai vastavärillä. (Itten, 1989, 55) Laitan kylläisiä värejä puhtaiden värien viereen, jolloin puhdas väri loistaa vielä kirkkaammin ja liian kylläisen värin viereen saatan laittaa vielä kylläisemmän värin, jolloin sekin alkaa loistamaan. Loistavan ja heikon värin ero on aina suhteellinen. Väri saattaa näyttää sammuneelta hyvin kirkkaan värin vieressä ja kirkkaalta hyvin sammuneen värin vieressä. (Itten, 1989, 56)

Minä murren värejä vastaväreillä. Sekoittamalla väriin sen vastaväriä, pystyy tehokkaasti murtamaan värin, paremmin kuin mustalla murtamalla. (Smith, 1990, 295) Vaihtelemalla sekoitussuhteita saa väreistä irti monenlaisia sävyjä. Vastaväriparista saa mielestäni sekoitettua kauneimmat harmaat. Harmaan väriin pystyy myös helposti vaikuttamaan viereisellä värillä. Neutraali harmaa on myös hyvä keino lisätä värien loistoa tai rauhoittamaan suurta kontrastia. Laittamalla harmaan viereen minkä tahansa värin, se saa harmaan muuttumaan aktiiviseksi ja ottamaan värin vastavärin sävyn. Havaintoomme syntyy automaattisesti näkyvästä väristä sen vastaväri. Harmaa on steriili ja neutraali, ja se on riippuvainen ympäröivistä väreistä, joista se ottaa voimaa ja pehmentää niitä (Itten, 1989, 37) Käytän harmaata teoksessani minun ja Samin takana, rauhoittamaan teosta, sillä se hillitsee vastakohtia ja antaa tilaa väreille, ja muiden värien ansiosta se on hyvin helisevä. Yksinään se olisi hyvin mitätön.

Virittelen värejä vastaväreillä eli komplementtiväreillä laittamalla niitä rinnakkain tai päällekkäin, jolloin ne korostavat toistensa värejä. Vastavärit ikään kuin vetävät toisia puoleensa ja saavat toisensa loistamaan parhaiten. Vastavärejä käytettynä oikeissa määräsuhteissa, voi saada aikaan vakaan ja määrätietoisien kuvavaikutelman. Tällöin jokainen väri säilyttää loistovoimansa muuttumattomana. (Itten, 1989, 49) Tätä ilmiötä voi kutsua komplementtivärien simultaanikontrastiksi, jossa kaksi rinnakkaista komplementtiväriä, esimerkiksi keltainen ja violetti vaikuttavat toisiinsa siten, että violetti vaikuttaa violetimmalta ja keltainen keltaisemmalla. Näin simultaanikontrasti lähinnä korostaa komplementtivärien välistä kontrastia. (Smith, 1990, 293)

En kuitenkaan halunnut teokseni värien olevan liian kontrastissa, joten käytin myös näiden välivärejä. Käyttämällä vastavärien asteittaisia sekoituksia välittävinä tai ta-soittavina väreinä saa yhtäläisen teoksen. Sillä nämä värit sisältävät molempia puhtaita värejä, minkä takia ne sulautuvat keskenään paremmin, eivätkä riitele keskenään. (Itten, 1989, 50) Käyttämällä sukulaisvärejä saa myös aikaan toisenlaisen simultaanikontrastin eli samankaltaisten värien simultaanikontrastin. Tässä kummankin värin komplementtivärit vaikuttavat toiseen väriin, vaikutus on kuitenkin toisenlainen kuin komplementtivärien simultaanikontrastissa. Jos punainen laitetaan oranssin viereen, punainen näyttää violettimman punaiselta johtuen oranssin aiheuttamasta sinisestä vaikutuksesta. Kun taas sama punainen laitetaan violetin viereen, punainen näyttää oranssimmalta johtuen violetin aiheuttamasta keltaisesta. Säteilyvaikutus on sitä isompi,

mitä suurempi on värialueiden kokoero, jolloin pienempi alue muuttuu enemmän isomman alueen säteilyn vaikutuksesta (Smith, 1991, 293)

Vastavärien rinnastukseen vaikuttaa myös värialueiden koko. Minä käytän yleensä aika isoja värialueita ja väripisteitä. Chevreulin oppien mukaan komplementtivärejä voidaan käyttää sekä lisäämään toinen toisensa vaikutusta simultaanitilanteissa että myös neutraloimaan värejä. Tulos riippuu värien sijoittelusta keskenään. Pienet vierekkäiset puhtaan värin pisteet sekoittuvat keskenään kauempaa katsottuna. Tällöin voi saada esimerkiksi vierekkäisistä keltaisesta ja sinisestä vihreää ja harmaita laittamalla vastaväriparin vierekkäin. Kun taas suuret vierekkäiset värialueet voivat olla jyrkässä kontrastissa tai harmonisia ja tasapainoisia riippuen siitä, mitä värejä on käytetty. (Smith, 1990, 295)

Ruskeata väriä harvemmin tykkään käyttää, mutta tässä teoksessa olen yllättäen käyttänyt. Jostain syystä liimattuna pahvinpalasena ruskea väri käy minulle, mutta jos se olisi maalattuna samassa kohtaa samana sävynä, niin luultavasti maalaisin päälle.

Jos olen käyttänyt maalauksessa turhan paljon samaa väriä, saatan laittaa viereen tai osittain päälle jotain toista väriä, joka muuttaa värin ikään kuin eri väriseksi. Tällöin minun ei välttämättä tarvitse maalata koko aluetta uudelleen, sillä kyseinen väri näyttää eriltä vierekkäisen värin vaikutuksesta, sillä väri samaistuu viereiseen väriin. Se, kuinka paljon väri samaistuu vierekkäiseen väriin, riippuu väreistä. Toisaalta jos haluan saman sävyn johonkin toisaalle, en yleensä muista täsmälleen sekoitussuhdetta, mutta se ei usein miten haittaa. Ympäröivien värien vaikutuksesta se saattaa näyttää tarpeeksi samalta, kun etäisyyttä on riittävästi. Jos kuitenkin laittaisin sen tämän kyseisen haluamani sävyn viereen ero saattaisi olla huomattava.

Tätä värien vuorovaikutusta toisiinsa voi auttaa havainnollistamaan Albersin teorialat: kaksi väriä näyttää samalta ja yksi väri näyttää kahdelta. Väriesimerkki, jossa yksi väri näyttää kahdelta, on taustoina käytetty vastakkaisia värejä, keltaista ja sinistä. Nämä muuttavat harmaita keskustoja vastakkaiseen suuntaan, sillä keskustat samaistuvat vierekkäisiin taustaväreihin. Sinisellä taustalla oleva keskusta alkaa näyttämään keltaisemmalta, vaaleammalta ja keltaisella taustalla oleva alkaa näyttää sinisemmältä ja tummemmalta. Taustavärit vaikuttavat sitä enemmän, mitä suurempi niiden

eroavaisuus on toisistaan. Värieroja aiheuttavat värisävy ja valo, ja nämä yleensä vaikuttavat samaan aikaan. (Albers, 1991, 34, 98)

Toisessa väriesimerkissä saadaan kaksi väriä näyttämään samalta. Kyseistä värimuutosta voi sanoa väri vähennykseksi. Ei-toivottuja ominaisuuksia vähentämällä, sävy ja valoisuuseroja voidaan vähentää yhdistämällä taustoihin, joilla on niiden kanssa yhteisiä ominaisuuksia. (Albers, 1991, 34, 35.) Tässä taustaväreinä on tumma punainen ja kellertävä valkoinen. Keskustoina kaksi diagonaaliraitaa, joista toinen on vaalea kellertävä ruskea ja toinen tummempi punaisempi ruskea. Tummempi, punertava ruskea on asetettu tummemmalle ja punaiselle taustalle, jolloin tausta vähentää siitä yhteisiä ominaisuuksia eli tummuutta ja punertavuutta. Taustan vaikutuksesta väri näyttää vaaleammalta ja vähemmän punertavalta. Toinen kellertävä, vaaleampi ruskea on asetettu kellertävälle vaalealle taustalle, jolloin tausta vähentää keskustan vaaleutta ja kellertävyyttä. Keskustat näyttävät samoilta, kun eriäviä ominaisuuksia on vähennetty taustojen avulla. Tässä keskustat tulee nähdä samanaikaisesti, sillä muuten muodostuu häiritseviä jälkikuvia, jotka muuttavat värien näkemistä. Katse tulee pitää taustavärien keskikohdassa. (Albers, 1991, 99)

Värien suhteen, voi hyödyntää värin lämpötilaa. Teokseni ulkotilamaalauksessa olen hyödyntänyt värin lämpötilaa. Tässä keinujen takana olen käyttänyt kylmempää punaista, eli olen sekoittanut siihen hieman sinistä, jolloin olen saanut alueen menemään kauemmas. Punaiseen mopoon taas olen sekoittanut keltaista, jolloin se on lämpötilaltaan lämmin ja tulee katsojaa lähemmäs. Punaoranssi on lämpimin väri ja sinivihreä kaikkein kylmin. Värien lämpötila on suhteellinen ympäröiviin väreihin. Kylmien ja lämpimien eroa voi auttaa havainnollistamaan jaottelu niitä sivuavilla käsitteillä: kylmä ja lämmin, varjo ja aurinko, läpinäkyvä ja peittävä, rauhoittava ja kiihottava, ilmava ja maanomainen, kaukana ja lähellä, kevyt ja raskas, märkä ja kuiva. Nämä maisemalliset käsitteet antavat hyvin viitettä siihen, kuinka moniin tarkoituksiin kylmä-lämmin -rinnastusta voidaan käyttää. Kylmän ja lämpimän värin eroja voi hyvin hyödyntää tilan ja perspektiivin kuvaamisessa. (Itten, 1989, 45)

Kandinskyn mukaan jotkut muodot korostavat joidenkin värien arvoa, toiset taas vaimentavat niitä. Terävät värit toimivat voimakkaammin terävässä muodossa ja syvenemään taipuvaset värit voimistuvat tältä ominaisuudeltaan pyöreässä muodossa.

Keltainen terävä sopii kolmioon, ja pehmeä syvenevä sininen sopii ympyrään. Sinisessä on sisäinen liike ja keltaisessa ulos päin suuntaava liike. (Kandinsky, 1981 ,64, 80) Teokseni lampun varjostimen keltaisessa puolessa terävät muodot pääsevät paremmin esille, oikeuksiinsa. Sinisessä puolessa kulmat eivät tee terävää vaikutusta. Kukkamaljakon sinisissä palluroissa korostuu pyöreä pyörivä muoto, vahvana sisäisenä liikkeenä. Keltaisessa pallerossa keltainen vain hajoaa ympäristöön, ympyrän muoto ei ole kovinkaan hallitseva, sillä muoto ei saa pidettyä keltaista sisällään, jolloin myöskään keltainen ei pääse omiin vahvuuksiin muodon avulla.

4 YHTEENVETO

Opinnäytetyöni lähtökohtana oli pohdiskella väri- ja kuvanrakenneteorioita lopputyöni kautta ja samalla avata maalaukseni sisältöä ja näyttää työskentelyprosessiani. Tavoitteenani oli kirjallisen opinnäytetyön avulla kasvattaa tietojani ja osaamistani väri- ja kuvanrakenteen saralla. Taiteellisen lopputyöni tavoitteena oli tehdä itseni näköistä taidetta ja haastaa itseäni. Lähdin tyypilliseen tapaan maalaamaan värin ja muodon sanelemana.

Lopputyöni kuvauksen tarkoituksena oli kuvailla teostani niin että sen pystyy hahmottamaan ilman että on nähnyt teosta. Avata kuvallisia ratkaisujani, mitä niiden avulla olen halunnut kertoa, miksi olen päätenyt näihin ratkaisuihin. Avaamalla teoksen aiheita halusin päästää lukijan minun maailmaani. Kertoa siitä, miten minä näen maalaukseni. Mitä haluan sanoa sen kautta ja mikä sen merkitys on minulle ja mitä maalaus hetkellä mielessäni on liikkunut. Halusin avata työskentelyäni, jotta lukijat pääsevät hieman näkemään millä tavalla tämä kyseinen teos on syntynyt ja miten yleensä maalaan teoksiani. Mitkä ovat lähtökohdat ja tavoitteet.

Opinnäytetyössäni halusin kertoa myös siitä, mikä minut on ylipäättänsä saanut innostumaan nimenomaan väreistä ja kuvanrakenteista. Halusin avata kuvanrakenneteorioita, joita minun tulee käytettyä, miksi käytän juuri niitä ja mitä haluan niiden avulla

sanoa. Halusin käsitellä kiinnostavia väriteorioita ja avata syitä miksi juuri näitä värejä käytän, mitkä ovat tavoitteeni. Miten käytän värejä, mitä värit minulle merkitsevät.

Koen hyötyneni ja oppineeni paljon tästä opinnäytetyöprosessista. Koen opinnäytetyön vahvistaneen tietojani ja auttaneen soveltamaan teoriaa, auttaneen ymmärtämään omaa työskentelyäni, opettaneen minulle lisää teoriaa väreistä ja kuvanrakenteista.

Opinnäytetyön ja lopputyön tekeminen oli minulle myös tutkimusmatka kotiäitiyden ja taiteilijuuden yhdistämiseen. Se ei ole sattumaa, että lopputyöni käsittelee perhe-elämää. Ammennan usein teokseni aiheet omasta elämästä ja tällä hetkellä elämääni vahvasti liittyy kotiäitiys ja melko tuore perhe-elämä. Ilokseni sain huomata, että taiteilijuus ja kotiäitiys eivät ole toisiaan poissulkevia asioita. Äitiys oikeastaan rikasti taidettani. Se toi uusia piirteitä työskentelyyni ja uusia aiheita maalauksiini. Vaikka joskus huonosti nukuttujen öiden jälkeen lapsen päiväunet menivät itselläkin nukkumiseen, eikä taiteen tekemiseen, niin se ei onneksi haitannut, sillä päiviä aina tulee lisää. On ihan ok välillä pitää taukoa taiteesta ja muistaa oma jaksaminen.

Mitä kotiäitiys toi lopputyöhöni oli hektisyys, se oli sopiva lisä tässä teoksessa. Kun aiheena oli perhe, se sai näkyä myös työskentelyssäni. Minun oli maalattava, eletävä siinä maalaushetkessä, syntyi mitä syntyi. Vasta jälkikäteen oli aikaa miettiä ja korjata. Koen pienen lapsen kanssa olemisen olevan hyvin hetkessä olemista, yhtäkkiä sitä pitää olla kieltämässä piirtämästä seiniin tai yhtäkkiä pitää ollakin karhu. Lapsen kanssa oleminen on läsnäoloa, heittäytymistä. Samoin taiteen tekeminen on vahvaa läsnäoloa ja heittäytymistä.

Jälkeenpäin mietittynä moni täällä Oulussa tutustumani äiti ei tiedä, että olen samalla kotona ollessani tehnyt lopputyötäni tai että Seljan ensimmäisen vauvavuoden ajan opiskelin taidekoululla ja isä hoiti kotona vauvaa. Olin äitiyslomalla reilun kesäloman. En vain ole uskaltanut muille kotiäideille kertoa, että lapsen hoidon ohella myös opiskelen. En usko, että loppujen lopuksi kukaan olisi sitä kamalasti kauhistellut, vaikka eivät kaikki ole tätä yhdistelmää hyvänä ratkaisuna pitäneet.

Tämä opinnäytetyö toimii minulle eräänlaisena dokumenttina tästä erityisestä vuodesta näin valmistuvana taiteilijana, että äitinä. Koen taiteen olevan hyvänä apuna

tässä äitiyden tuomassa muutoksissa, oman itsensä etsimisessä. Opinnäytetyön kirjoittamisen kautta olen tutkinut ja miettinyt omaa työskentelyäni ja maalaustani hyvin tarkasti ja läheltä. Tuskin olen ollut ikinä näin tietoinen omasta työskentelystäni. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi on opettanut minulle hyvin paljon ja antanut hyvät eväät tulevaisuuteen, vaikka opittavaa on edelleen paljon.

LÄHTEET

Arnheim, R. 1988. The power of the center, a study of composition in the visual arts. Lontoo.

Albers, J. 1991. Värien vuorovaikutus. 2.painos. Helsinki: Vapaa Taidekoulu.

Itten, J. 1989. Värit taiteessa. 2.painos. Saksa.

Goethe, J. 2019. Värioppi. Liettua.

Grönholm, I, Piironen, L. Kuvansommittelun perusteet. Helsinki: Kirjayhtymä.

Kandinsky, W. 1981. Taiteen henkisestä sisällöstä. Helsinki.

Kupiainen, M. 1978. Vähän väreistä Goethen väriopin mukaan. Helsinki.

Smith, R. 1990. Taiteilijan käsikirja. Lontoo.

Vainikainen, M. 1978. Maalauksen opas I. Salo.

